

Oslo kommune
Helsetaten

STATUSRAPPORT

Basisopplæring i velferdsteknologi og hverdagsmestring

Juni 2018

Innhold

1. Bakgrunn	3
1.1. Definisjoner av begrepene velferdsteknologi og hverdagsmestring.....	4
1. Målgruppe og nivå	6
2. Innhold i basisopplæringen velferdsteknologi og hverdagsmestring	7
3. Gjennomføring og erfaringer så langt	8
4. Nettkurs og læringsplattform.....	9
5. Videre fremdrift.....	10
6. Budsjett og regnskap.....	10

1. Bakgrunn

Helse- og omsorgsdepartementet (2015) trekker frem i «Omsorg 2020» områdene mestring og velferdsteknologi. Formålet ved å benytte velferdsteknologi er at det enkelte mennesket får muligheter til å mestre egen helse og eget liv, styrke den offentlige oppgaveløsning, samt møte utfordringer i fremtiden (Helsedirektoratet 2012:21).

I Tildelingsbrev for 2017 fra Byråd for eldre, helse og sosiale tjenester (i dag EHA) står det at Helseetaten og Sykehjemsetaten er noen av flere miljøer som skal bidra til å styrke kompetanse og fagutvikling i sektoren. Videre står det at helse- og omsorgstjenestene skal legge til rette for mestring og selvstendighet for den enkelte. «Hva er viktig for deg?», tillitsmodellen, hverdagsmestring, pasientforløp, digitalisering og velferdsteknologi er alle satsinger som støtter opp om dette.

Velferdsteknologisatsingen i Oslo kommune skal være ett av flere tiltak som skal imøtekomme morgendagens behov for og krav til omsorgstjenester. Helseetaten har ansvar for å utrede, utvikle rammeavtaler, teste ut og iverksette velferdsteknologiske tiltak, gjøre innkjøp av løsninger, bistå bydelene i arbeidet med implementering av velferdsteknologiske løsninger og kompetanseutvikling. Sykehjemsetaten ved Senter for fagutvikling og forskning har som hovedmål å bidra til å kunnskap og kvalitet i helse – og omsorgstjenestene i Oslo Kommune.

Det ble høsten 2016 satt ned en prosjektgruppe for å jobbe med kompetanse i velferdsteknologi og hverdagsmestring med representanter fra Helseetaten (seksjon for velferdsteknologi og seksjon for kompetanse- og tjenesteutvikling) og Sykehjemsetaten (Senter for fagutvikling og forskning/ utviklingscenter for sykehjem og hjemmetjenester (SFF/USHT)) og deres respektive ledere (styringsgruppe). Pro-seksjonen i Helseetaten ble etter hvert deltakende i arbeidsgruppen.

Prosjektgruppens mandat er å utvikle og prøve ut et opplæringsprogram innen velferdsteknologi og hverdagsmestring i samarbeid med bydelene og helsehusene. Hovedmål for basisopplæringen er at medarbeidere skal

- kjenne til og ha kunnskap om hverdagsmestring, samt benytte denne kunnskapen til å gi en god tjeneste som bygger på den enkeltes ressurser og hva som er viktig for innbyggerne
- kunne identifisere brukere til velferdsteknologiske løsninger som underbygger mestring
- kunne informere om og motivere brukere til å ta i bruk velferdsteknologi
- fremme samarbeid på tvers av tjenester for å sikre god faglighet og deling av erfaringer

Prosjektgruppen har jobbet frem nivåer i tiltakene, målgruppe og læringsmål. Videre har gruppen samlet inn opplæringsmaterieell som allerede er utarbeidet i velferdsteknologi og i hverdagsmestring. For å treffe med kompetansetiltakene har prosjektgruppen invitert medarbeidere og ledere fra bydelene til workshop. Fire temaer ble gjennomgått i workshopen: basiskunnskap, varsling og respons, samarbeid med bruker og samarbeid med pårørende.

Opplæring i velferdsteknologi og hverdagsmestring må henge sammen med strategisk kompetanseplan. En overordnet strategisk kompetanseplan for helse- og omsorgstjenestene i kommunen er utarbeidet og godkjent av EHA.

1.1. Definisjoner av begrepene velferdsteknologi og hverdagsmestring

Velferdsteknologi:

Definisjonen av velferdsteknologi i *Meld. St. 29 (2012–2013) Morgendagens omsorg er følgende*:

«Med velferdsteknologi menes først og fremst teknologisk assistanse som bidrar til økt trygghet, sikkerhet, sosial deltakelse, mobilitet og fysisk og kulturell aktivitet, og styrker den enkeltes evne til å klare seg selv i hverdagen til tross for sykdom og sosial, psykisk eller fysisk nedsatt funksjonsevne. Velferdsteknologi kan også fungere som støtte til pårørende og ellers bidra til å forbedre tilgjengelighet, ressursutnyttelse og kvalitet på tjenestetilbudet. Velferdsteknologiske løsninger kan i mange tilfeller forebygge behov for tjenester eller innleggelse i institusjon.»

I sluttrapporten til VIS prosjektet «Trygghet og mestring» (2016:2) i Oslo Kommune, ble velferdsteknologi definert som følgende «*Velferdsteknologi er ulike tekniske løsninger og produkter som har til hensikt å understøtte eller forsterke brukerens selvstendighet, trygghet, mestring og aktivitet*».

Mål med velferdsteknologisatsingen i Oslo kommune er at etablering av velferdsteknologi som en del av tjenestetilbudet skal bidra til at mennesker med funksjonsnedsettelse opplever trygghet, mestring av egen livssituasjon og aktiv deltakelse i samfunnet de er en del av.

Hverdagsmestring:

Hverdagsmestring blir (Ness m.fl. 2012:3) definert som «*et forebyggende og rehabiliterende tankesett som vektlegger den enkeltes mestring i hverdagen uansett funksjonsnivå. Brukerstyring og vektlegging av den enkeltes ressurser og deltakelse står sentralt*». Vifladt og Hopens (2004; gjengitt i Ness m. fl. 2012:4) definerer mestring som følgende «*Mestring dreier seg i stor grad om opplevelse av å ha krefter til å møte utfordringer, og følelse av å ha kontroll over eget liv. Aktiv og god mestring hjelper deg til å tilpasse deg den nye virkeligheten, og setter deg i stand til å se forskjellen på det du må leve med, og det du selv kan være med å endre på*».

Oslomodellen for hverdagsrehabilitering og hverdagsmestring har definert hverdagsmestring som et helsefremmende og forebyggende tankesett som vektlegger den enkeltes mestring i hverdagen, uansett funksjonsnivå. Mål om hverdagsmestring er derfor aktuell for hele helse- og omsorgstjenesten.

Kompetanse:

I overordnet strategisk kompetanseplan vises det til Linda Lai: «Med kompetanse mener vi potensialet som ligger i de ansatte og deres evne til å møte dagens og morgendagens oppgaver. Dette er en vid forståelse av begrepet, som rommer langt mer enn de ansattes formelle utdanning og arbeidserfaring. Kompetanse er ikke en egenskap, noe de ansatte besitter, men må sees i forhold til situasjoner, mål og krav i tjenestene.»

Kompetanse omfatter dermed de ansattes kunnskap, ferdigheter, evner og holdninger.

- Kunnskap - dvs. de ansattes innsikt, viten og kjennskap, ofte med bakgrunn i utdanning og erfaring
- Ferdigheter - handler om å kunne gjøre oppgaver i praksis gjennom å motivere, samarbeide eller skape tillit hos andre. Ha gjennomføringskraft, ta beslutninger og kunne analysere andres behov
- Evner - er de ansattes personlige egenskaper og talent. Kunne fremstå med troverdighet, omgjengelighet og naturlig autoritet
- Holdninger - er de ansattes meninger, tro, vilje og innstilling. Er ofte implisitte, men kommer til uttrykk gjennom indre motivasjon, samarbeidsvilje og ansvarsfølelse

Den enkelte bydel bør kartlegge medarbeidernes kompetanse når det gjelder velferdsteknologi og hverdagsmestring.

Figur 1. Mål om hverdagsmestring i Oslo kommunes helse- og omsorgstjenester

Bruker:

I basisopplæringen betyr «bruker» en person som har en velferdsteknologisk løsning og hvor helse- og omsorgstjenesten er ansvarlig for oppfølging.

1. Målgruppe og nivå

Målgruppe for opplæring er medarbeidere i helse- og omsorgstjenestene, fortrinnsvis i bydelene og helsehusene i denne fasen av arbeidet. Det er tatt utgangspunkt i læringsmål i «Velferdsteknologiens ABC» (KS, SINTEF og Høgskolen i Sørøst-Norge 2016) og Linda Lai sin definisjon av kompetanse (fig.2). Medarbeidere skal ha holdninger som gjenspeiler hverdagsmestring, samt kunnskap, ferdigheter og evner til å kunne følge opp den daglige bruken av velferdsteknologi hos brukere.

Figur 2. Læringsmål

NIVÅ	MÅLGRUPPE	LÆRINGSMÅL
Basis	Medarbeidere som har den daglige oppfølging av brukere med hverdagsmestring og velferdsteknologi uavhengig av utdanningsbakgrunn	<p>På området <i>kunnskap</i>, skal de ansatte:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ha kunnskap om fremtidige behov i helse- og omsorgssektoren, og hvorfor innovasjon er viktig. - Ha kunnskap om hverdagsmestring som tankesett - Ha grunnleggende kunnskap om hvorfor vi skal ta i bruk velferdsteknologi og fokusere brukers egne ressurser og hverdagsmestring. - Ha kunnskaper om hvordan involvere brukere i arbeidet med velferdsteknologi. - Ha kunnskaper om ulike typer teknologi med ulike formål og områder Ha generell kunnskap om forskjellen på hjelpemidler og velferdsteknologiske løsninger, samt at tiltak på begge områder, må sees i en større sammenheng. - Ha kunnskaper om lovverk som regulerer bruk av velferdsteknologi og ansvarsområder til tjenesteansvarlig (TA) og primærkontakt (PK). - Ha kunnskaper om etikk og etiske dilemmaer - Ha kunnskap om hvor du finner informasjon om velferdsteknologi og hverdagsmestring i Oslo kommune <p>Holdninger:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ha holdninger som gjenspeiler fremtidens behov for helse- og omsorgstjenester.

		<ul style="list-style-type: none"> - Ha holdninger som gjenspeiler hverdagsmestring - Erkjenner eget ansvar og tar i bruk prinsipper fra hverdagsmestring. - Erkjenne eget ansvar for å følge opp velferdsteknologiske løsninger til den enkelte. - Reflektere over hvordan teknologi kan assistere mennesker i deres daglige liv. - Utvise respekt for lovverkets betydning og rolle i daglige gjøremål med brukere av velferdsteknologi. - Erkjenne at egne holdninger påvirker arbeidet med brukere av velferdsteknologi og hverdagsmestring som tankesett. - Verdsette etiske prinsipper i daglige gjøremål med brukere av velferdsteknologi.
--	--	--

2. Innhold i basisopplæringen velferdsteknologi og hverdagsmestring

Det pedagogiske opplegget på basisnivå bygger på:

- Tjenestenes erfaringer og behov
- Erfaring med ABC konseptet fra Aldring og helse og KS
- Andre kommuners erfaringer
- Læringsmålene for basisopplæring
- Utarbeidet materiell som foreligger
- Temaer innen velferdsteknologi og hverdagsmestring tilpasses tjenestene i Oslo kommune
- Ulike pedagogiske tilnærminger som undervisning, film, refleksjon i gruppe, visning etc.

Temaer i basisopplæringen:

- Bakgrunn for satsing på velferdsteknologi og hverdagsmestring
- Hva er hverdagsmestring?
- Hva er velferdsteknologi og hvorfor skal vi holde på med det?
- Velferdsteknologisatsingen i Oslo
- Velferdsteknologi og hjelpemidler i Almas hus
- Roller og dokumentasjon i velferdsteknologi og hverdagsmestring
- Lovverk og etikk

Undervisningsmetoder:

Tradisjonell opplæring som består av:

- Oppstartsseminar (en halv dag)
- 3 gruppesamlinger (a 2-3 timer) på egen arbeidsplass
- Selvstudium (det trykkes opp undervisningsmaterieil til deltakerne)

Nettkurs der

- KS-Læring benyttes som læringsplattform
- Det bygges på erfaringene fra piloten

Andre digitale pedagogiske metoder

- Det jobbes parallele løp om varierte digitale metoder og bruk av sosiale medier m.m i hele prosjektperioden

3. Gjennomføring og erfaringer så langt

Det har i løpet av våren 2018 blitt arrangert 4 oppstartseminarer i basisopplæring med påfølgende gruppesamlinger på det enkelte tjenestested. Det er sendt ut fire spørreundersøkelser i etterkant av oppstartseminaret og gruppesamlingene som har resultert i justeringer og forbedringer av opplegget.

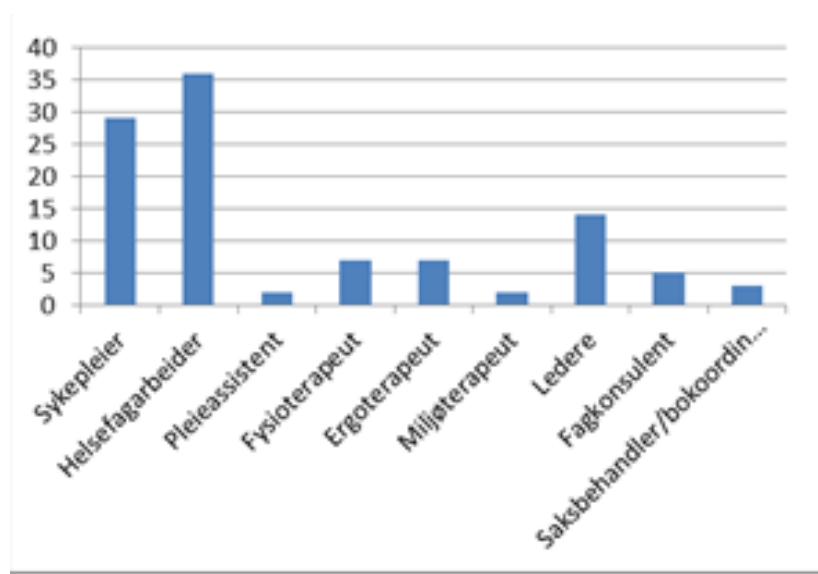
Figur 3. Under vises aktivitetene for våren 2018:

Oppstartseminar	Bydeler	Helsehus	Antall deltakere
7. februar (pilot)	Vestre Aker Nordre Aker	Ryen	22
10. April	Vestre Aker Nordstrand	Solvang	30
16. April	Vestre Aker St. Hanshaugen Alna Østensjø	Ryen Lilleborg	53
11. juni	Gamle Oslo Nordstrand Ullern Frogner	Ullern	26

Totalt antall deltakere: 131

I basisopplæringen har det vært god tverrfaglig deltakelse. Oversikt over hvilke faggrupper som har deltatt (3 oppstartsseminarer) beskrives i figur 4.

Figur 4: Faggrupper i statusopplæring, status april 2018

I evalueringen fra piloten trekkes det frem at film fungerer bra som innledning til temaene. Deltakerne opplever at refleksjon og erfaringsdeling i gruppe og i plenum har vært nyttig. Videre trekkes det frem at visningen i Almas hus av de ulike velferdsteknologiske produktene og løsninger er konkretiserende. Temaene som benyttes i basisopplæringen er relevante. Noen deltakere trekker frem viktigheten av at casene er praksisnære og relatert til egen arbeidshverdag i bydeler og helsehus. De vil gjerne at utfordringene med velferdsteknologi og hverdagsmestring løftes frem, ikke bare vise til solskinnshistoriene. Gruppene har fungert bra i all generalitet, og det er god tilbakemelding når det gjelder støtte fra ledere og å få avsatt tid fra de fleste. Oppmøtet i gruppesamlingene har variert noe. Erfaringene tas med i utvikling av oppstartseminaret, undervisningspermene og i arbeidet med nettkurset.

Lokalene på Aker er egnet for ca 40 deltakere samtidig fordi det er vanskelig å ha flere på visning i Almas hus. Det er også tilbakemelding om at det er for liten tid til de ulike temaene underveis i oppstartseminaret. Det vil derfor være aktuelt med egne visninger på Almas hus for økt tid til både temaene og til visningen.

4. Nettkurs og læringsplattform

KS Læring er en nasjonal læringsplattform som er spesialtilpasset for deling av kunnskap og kompetanseheving i kommunesektoren. Den inneholder både kursproduksjon og kursadministrasjon (blant annet muligheter for å kunne utarbeide nettkurs og bruke arrangementsløsning). UKE er prosjekteier fra Oslo kommune, og Helseetaten er pilot. Seksjon for velferdsteknologi og seksjon for kompetanse- og tjenesteutviklinger er ansvarlig for utprøving og evaluering av KS Læring som læringsplattform. Før utprøving kan gjennomføres må en integrasjonsløsning mellom KS Læring og

HR systemet på plass. Det vil blant annet muliggjøre pålogging fra «hvor-som-helst» via ID-porten. Dette er ventet gjennomført før sommerferien.

I påvente av integrasjon jobber arbeidsgruppen med innhold og oppbygging av nettkurset. Det har vært to workshops med Comte Bureau AS. For å få opplæringen tilpasset satsingen på velferdsteknologi og hverdagsmestring i Oslo og for å få til en helhetlig oppbygging, vil det lages filmer til dette formålet. Nettkurset kan for eksempel bestå av en generell del som er aktuell for alle medarbeidere i helse- og omsorgstjenestene i Oslo og moduler som er tilpasset enkelte tjenestesteder som hjemmetjenester, helsehus, langtidshjem, Omsorg +, boliger til mennesker med funksjonsnedsettelse etc. På denne måten kan nettkurset utvikles over tid og redigeres underveis som endringer og utvikling skjer.

Arbeidsgruppen har hatt flere workshops for å utarbeide filmmanus og for å legge en struktur for nettkurset og hvordan kurset skal bygges opp. Telemark kompetanse AS vil leies inn for opplæring og ferdigstillelse av nettkurset. Dette bør piloteres i bydel og helsehus og det vil være behov for en ansvarlig person som oppdaterer nettkurset etter hvert som flere løsninger og produkter kommer til/blir kjøpt inn.

5. Videre fremdrift

Avsatte midler til utvikling av basisopplæringen fra SFF/USHT vil være oppbrukt 31.juni. Helseetaten fortsetter arbeidet med egne ressurser og midler, men i fortsatt samarbeid med SFF/USHT. Lokaler i Storgata 51 vil fremover benyttes for å kunne tilby flere oppstartseminaret. Egne visninger på Almas hus avtales på oppstartseminaret. Det vil arrangeres oppstartseminar og trykkes opp undervisningsmateriell så lenge det er interesse for dette fra bydelene og helsehusenes side. Etter planen piloteres nettkurs innen utgangen av 2018 og når integrasjonen mellom KS Læring og HR-modulen er på plass. Ressursperson fra langtidshjem vil inviteres som observatør i arbeidet med tanke på videreutvikling av basisopplæringen til denne målgruppen fra 2019.

6. Budsjett og regnskap

Sykehjemsetaten ved SFF/USHT søkte i 2015 om kommunale kompetanse- og utviklingsmidler fra Fylkesmann i Oslo og Akershus (FMOA). Sentret fikk tilført kr. 500 000 av FMOA til å gjennomføre et prosjekt med tittelen «Velferdsteknologi – et kunnskapsløft for helse – og omsorgstjenesten». Av midlene fra fylkesmannen, ble kr 400 000 overført til 2017. I tillegg fikk SFF/USHT i 2017 tilført kr. 50 000 av Helsedirektoratet, midler som var øremerket «Oppstartsseminar velferdsteknologi». Disse midlene er benyttet til utviklingen av basisopplæringen og piloten. Midlene vil være oppbrukt i løpet av juni 2018.

Helseetaten ved seksjon for kompetanse- og tjenesteutvikling har fått kr. 900 000 + kr. 280 000,- tildelt fra Fylkesmannen i 2017 og 2018 til opplæringstiltak og utvikling av nettbasert basisopplæringsprogram for velferdsteknologi og hverdagsmestring, tilpasset bydelene og tjenestene i Oslo, legge dette inn i nettkursløsning og aktuell læringsplattform. Midlene er søkt med formålet:

- 1) Utarbeidelse av innhold i basisopplæring i velferdsteknologi og hverdagsmestring som nettkurs
- 2) Kompetanse i å utarbeide nettkurs og legge ut på aktuell læringsplattform KS Læring

3) Opplæringstiltak innen velferdsteknologi

Seksjon for velferdsteknologi har inngått avtale med Comte Bureau AS og ressurser derfra brukes i prosjektet i workshops, utvikling av nettkurs og animasjonsfilmer i 2018. Telemark kompetanse AS står for opplæring av kursopprettet og superbruker i KS Læring.

